

Stoflong terug van nooit weggeweest?

# Kwartsstof vormt gevaar voor 70 000 werknemers

De stoflong van weleer is terug. Al was ze eigenlijk nooit echt verdwenen, zeggen experts. Het kwarts in vele populaire bouwmaterialen laat ook nu nog zijn sporen na in het lichaam. De gevolgen zijn mogelijk groot, maar voorlopig vaak onzichtbaar. 'We staan misschien aan het begin van een epidemie. We moeten lessen trekken uit onze ervaringen met asbest.'

TEKST NILS DE NEUBOURG

**S**teenkoolmijnen kennen we vandaag niet meer. Toch is de stoflong als bekende mijnwerkersziekte niet helemaal verdwenen. Het stof dat vrijkomt bij het bewerken van moderne bouwmaterialen kan ook schade aanrichten. Die schade is vergelijkbaar met die van het stof in de oude mijngangen. Oorzaak is het kwarts als bestanddeel van materialen als composietsteen. Op zich ongevaarlijk, tot het als stof de longen binnendringt. Experts dringen aan op preventie en screening.

'Silicose is een vorm van stoflong, veroorzaakt door het langdurig inademen van kwartsstof', licht dokter Steven Ronsmans de medische achtergrond toe. 'Er ontstaat littekenweefsel in de longen, wat leidt tot een chronische hoest en kortademigheid. De schade is daarna ook niet meer te herstellen, en kan zelfs nog toenemen nadat de blootstelling stopt. Genezing is momenteel niet mogelijk.' Behalve silicose kan kwartsstof nog andere, ingrijpende gevolgen hebben. Zo zijn onder andere longkanker, chronische bronchitis en auto-immuunziekten mogelijke gevolgen. Soms duiken die pas vele jaren na de blootstelling op.

Als specialist 'beroepsmatige en milieugebonden aandoeningen' aan het UZ Leuven onderzoekt dokter Ronsmans al jaren de aanwezigheid van kwartsstof op de werkvloer. 'Vroeger kwam silicose vooral voor bij mijnwerkers, steenbewerkers of arbeiders in metaalgieterijen.' Zo werd de stoflong midden jaren 90 de belangrijkste beroepsziekte in ons land. Maar sinds de allerlaatste Belgische mijn in 1992 de deuren sloot, daalde het aantal geregistreerde beroepsmatige silicoselijders aanzienlijk. Kris van Eyck van de dienst Ondernemingen bij het ACV dook in de cijfers. 'Twintig jaar geleden erkende het toenmalige Fonds voor Beroepsziekten jaarlijks nog ruim 100 nieuwe gevallen van silicose. In 2018 daalde dat cijfer tot 16. Dat lijkt misschien positief, al is het ook goed mogelijk dat silicose gewoon niet meer wordt opgemerkt. Dat zou verklaren waarom de cijfers dalen.'



## Nieuwe regels voor kwartsstof op werk

Kwarts is een veelvoorkomende grondstof. Het zit in zowat alle steenachtige materialen, zoals zandsteen, cement en tegels, maar vooral in veelvoorkomende composietmaterialen. Vooral de laatste tien tot vijftien jaar zijn de composietmaterialen in opmars als keuken- of badkamerbladen. Voor consumenten hebben ze verschillende voordelen ten opzichte van natuursteen. Maar voor wie ze bewerkt is het gevaarlijker dan bijvoorbeeld graniet. Composietmaterialen bestaan namelijk tot zelfs 95 procent uit kwarts.

Het gevaarlijke kwartsstof komt vooral vrij bij het bewerken van de materialen. Bij het slijpen of polijsten is de blootstelling het hoogst. Daarbij voorzorgen

nemen is volgens Dokter Ronsmans de belangrijkste stap. 'In heel wat bedrijven is er al vooruitgang geboekt op vlak van preventie, maar er blijven nog velen achter. Vaak omdat men zich niet bewust is van het gevaar.'

Om werknemers beter te beschermen heeft Europa nieuwe regels opgesteld. Vanaf vandaag, 17 januari, gaat in België de Europese richtlijn van kracht. Werkgevers zijn voortaan verplicht om het risico voor werknemers op blootstelling aan kwartsstof na te gaan. Daarnaast moet de blootstelling aan kwartsstof tot een minimum beperkt worden, tot zover technisch mogelijk en ongeacht de kostprijs. Water toevoegen tijdens het bewerken van materialen of een af-

zuiginstallatie installeren zijn concrete ingrepen die de risico's beperken. Een stoffilter volstaat doorgaans niet als bescherming.

Ronsmans wil ten slotte dat op de preventie ook gerichte opsporing volgt. 'Buitenlandse ervaringen toonden al aan waarom het actief opsporen van silicose nodig is. Zo merkten Australische longartsen met gerichte screenings in composietsteenbedrijven op dat één op de drie onderzochte werknemers silicose had, bij velen nog zonder dat er symptomen waren. Ook bij ons zijn er waarschijnlijk zulke werknemers. Een vroege aanpak moet verdere schade beperken.'

### 'De schade is niet meer te herstellen en kan zelfs nog toenemen nadat de blootstelling stopt'

STEVEN RONSMANS  
SPECIALIST BEROEPSMATIGE AANDOENINGEN

#### Epidemie

Dokter Ronsmans is eenzelfde mening toegedaan. Het gebruik van composietsteen nam de laatste tien jaar een hoge vlucht. 'Omdat silicose of verwante aandoeningen zich pas na langdurige bloot-

stelling voordoen, zal de ziekte nu pas opduiken', vreest Ronsmans. 'De voorbije jaren zijn er al in verschillende andere landen epidemieën gemeld van silicose bij mensen die composietsteen bewerkten. Het gaat bovendien over sectoren waar we het niet meteen verwachten. Het is niet meer de mijnwerker maar bijvoorbeeld wel de installateur van keukenbladen. Daarom zijn arbeidsgeneesheren en longartsen niet altijd even beducht of herkennen ze de ziekte onvoldoende. Regelmatig zien we patiënten waarbij het maanden of soms jaren duurde voor de juiste diagnose werd gesteld.' Als er niet snel actie volgt, ziet de dokter het somber in. 'We staan misschien aan het begin van een epide-

mie. We moeten lessen trekken uit onze ervaringen met asbest. Met kwartsstof moeten we korter op de bal spelen.'

Volgens experts is de potentiële impact van kwartsstof dus groot en ingrijpend. Maar volledige cijfers zijn er niet. In 2018 zijn nog twee gevallen van silicose vastgesteld in een bedrijf in de provincie Antwerpen. Al is dat mogelijk maar het tipje van de sluier. Van Eyck: 'Op basis van onze cijfers kunnen we besluiten dat in ons land tussen 60 000 en 70 000 werknemers op de job blootgesteld worden aan kwartsstof en dus gevaar lopen.' ■